

Vapenexport

Världens vapenhandel

Den internationella vapenhandeln ökade kraftigt under senare delen av 2000-talets första decennium. Perioden 2006-2010 var vapenhandeln 24 procent större än under perioden 2001-2005 enligt SIPRI. De fem största exportörerna, i ordning, USA, Ryssland, Tyskland, Frankrike och Storbritannien stod ensamma för 75 procent av vapenhandeln under perioden. Värt att notera är att bland dessa fem största exportörer finns fyra av de fem permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd. Det finansiella värdet av den globala vapenhandeln uppskattas av SIPRI till omkring 51 miljarder dollar under år 2007. Sverige placerar sig på åttonde plats under tioårsperioden 2001-2010. 2010 var Sverige världens största vapenexportör, räknat per person.

Ett stort problem

Den internationella vapenhandeln utgör ett stort problem. Vapenhandeln förvärrar och militariserar konflikter, den bidrar till regional kapprustning och förlänger krig runt om i världen. Krig leder till att människor tvingas fly. Världen över befinner sig omkring 40 miljoner människor på flykt undan krig (UNDP Report 2009), krig som många gånger utkämpas med vapen som sålts av rika länder. Stora vapenaffärer med fattiga länder kan också motverka möjligheten till en hållbar utveckling. Och ju fattigare ett land är, desto större är

sannolikheten att landet dras in i väpnade konflikter (UN Millennium Project 2005).

EU och vapenhandeln

EU:s medlemsländer står tillsammans för en dryg tredjedel (35,6%) av världens vapenhandel. Inom EU stod de sju största exportörerna; Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Nederländerna, Spanien, Italien och Sverige tillsammans för 91 procent av EU:s samlade vapenexport. Trots att EU-länderna sedan 1998 har gemensamma kriterier som ska begränsa vapenexporten (sedan 2008 omvandlat till en s.k. ”gemensam ståndpunkt”) går en hel del av medlemsländernas export till krigförande länder och länder där det förekommer kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Svensk vapenexport

Under tioårsperioden 2001 till 2010 ökade svensk vapenexport med nära 350 procent. År 2010 exporterade Sverige krigsmateriel för 13,7 miljarder kronor, vilket är den högsta summan någonsin och gör Sverige till världens största vapenexportör per capita. Samma år sålde Sverige krigsmateriel till 63 länder, vilket är flest någonsin. Den största köparen under tioårsperioden 2001-2010 var Sydafrika (10 596 mnkr), följt av Nederländerna (9 303 mnkr) och USA (7 568 mnkr). Till

Exportörerna

De tjugo största exportörerna av större konventionella vapen i procent, 2001-2010.

1. USA	30,5%	11. Ukraina	1,8%
2. Ryssland	25,4%	12. Spanien	1,8%
3. Tyskland	8,9%	13. Schweiz	1,1%
4. Frankrike	7,6%	14. Kanada	1,0%
5. Storbritannien	4,7%	15. Sydkorea	0,4%
6. Kina	2,8%	16. Sydafrika	0,4%
7. Nederländerna	2,6%	17. Belgien	0,4%
8. Sverige	2,2%	18. Polen	0,4%
9. Italien	2,1%	19. Norge	0,4%
10. Israel	2,0%	20. Uzbekistan	0,3%
		Summa	97%

Källa: SIPRI Arms Transfer Database

Importörerna

De tjugo största importörerna av större konventionella vapen i procent, 2001-2010.

1. Kina	10,3%	11. Singapore	2,7%
2. Indien	9,2%	12. Storbritannien	2,5%
3. Sydkorea	5,1%	13. Israel	2,5%
4. Grekland	4,7%	14. Algeriet	2,5%
5. Förenade arab.	4,2%	15. Japan	2,1%
6. Pakistan	3,7%	16. Saudiarabien	1,9%
7. Australien	3,5%	17. Chile	1,8%
8. USA	3,0%	18. Malaysia	1,8%
9. Turkiet	2,7%	19. Polen	1,5%
10. Egypten	2,7%	20. Kanada	1,4%
		Summa	70%

Källa: Källa: SIPRI Arms Transfer Database

Sydafrika har Sverige bl.a. sålt stridsflygplanet JAS 39 Gripen. Bland de tjugo största köparna under perioden märks också Pakistan, Singapore, Indien, Förenade Arabemiraten och Thailand. De tre största köparna under hela 1990-talet var i nämnd ordning Norge, USA och Singapore. Under 1980-talet var de tre största köparna av svensk krigsmateriel Indien, Norge och Jugoslavien. Sverige ligger högt upp på listan över världens största vapenexportörer och placerar sig nu på åttonde plats totalt sett.

Svenska vapenproducenter

Saab AB som helhet är Sveriges ojämförligt största producent och exportör av krigsmateriel. Saab-koncernen står ensam för mer än 60 procent av den svenska krigsmaterielexporten. Andra stora företag som exporterar krigsmateriel är BAE System Hägglunds, BAE System Bofors, Nammo, Kockums och Volvo Aero. Sverige har i förhållande till sin storlek en omfattande vapenindustri som producerar avancerad krigsmateriel, så som stridsflygplan, krigsfartyg, stridsfordon, tungt artilleri och radarsystem. Bofors, Hägglunds, Kockums och Nammo är alla utlandsägda men eftersom Saab är så dominerande är huvuddelen av svensk vapenindustri alltså svenskt ägd. Oavsett vem som är ägare så är det svenska regler som gäller för export från Sverige.

Lagar och riktlinjer

Riksdagen har antagit riktlinjer som skall vara vägledande för regeringen och Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP) när de fattar beslut om export av krigsmateriel. Enligt dessa riktlinjer bör tillstånd till export inte ges till stat som; befinner sig i väpnad konflikt med annan stat; stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt; stat som har inre väpnade oroligheter eller till stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Utöver dessa riktlinjer har EU antagit en "gemensam ståndpunkt" om vapenexport som är bindande för medlemsländerna. Ståndpunkten innehåller åtta kriterier som är mer vittomfattande än de svenska riktlinjerna, men som emellertid är än mer löst formulerade.

Svensk krigsmaterielexport 2001-2010 (mnkr)

1. Sydafrika	10 596	18. Förenade arab.	1 170
2. Nederländerna	9 303	19. Thailand	924
3. USA	7 568	20. Sydkorea	906
4. Finland	5 613	21. Mexiko	826
5. Pakistan	5 563	22. Tjeckien	637
6. Schweiz	5 238	23. Österrike	574
7. Storbritannien	4 670	24. Spanien	561
8. Frankrike	4 527	25. Malaysia	477
9. Danmark	4 326	26. Japan	469
10. Tyskland	4 265	27. Brasilien	385
11. Singapore	3 995	28. Estland	347
12. Indien	3 833	29. Saudiarabien	340
13. Grekland	2 579	30. Lettland	283
14. Norge	2 518	Delsumma	87 155
15. Australien	2 111		
16. Kanada	1 315	Summa övr. 33	1 716
17. Italien	1 237	Summa total	88 871

Källa: Regeringens skrivelser om krigsmaterielexport

Tolkas riktlinjerna rätt?

Eftersom riktlinjerna lämnar utrymme för tolkningar är det inte ovanligt att export godkänns trots att köparstaterna kränker de mänskliga rättigheterna eller är indragna i konflikter. Trots riktlinjer som borde förhindra detta säljer Sverige krigsmateriel till både krigförande länder (t.ex. USA och Indien) och diktaturer (t.ex. Förenade Arabemiraten och Saudiarabien).

Svenska Freds verkar för

Vapenhandel är en viktig drivkraft bakom militär upprustning, och bidrar därmed till väpnade konflikter. Svenska Freds vill avveckla den svenska och internationella vapenhandeln. Vi kräver ett omedelbart stopp för all vapenförsäljning till krigförande stater, konfliktområden, diktaturer och till stater som grovt kränker mänskliga rättigheter. Föreningen verkar också för en skärpt lagstiftning och hårdare kontroll av vapenhandeln både nationellt och internationellt. Eftersom EU är en dominerande aktör måste Sverige verka för gemensamma och restriktiva minimiregler inom EU.